

Prof. Dr. Josef Opatrný
Středisko ibero-amerických studií
FF UK

Posudek diplomní práce

Karel Hanuš, *Teorie závislosti v díle Andre Gundera Franka a Fernanda Henrique Cardosa*, 126 str. rkp.

Diplomová práce Karla Hanuše se vymyká běžnému průměru hned ve dvou směrech, její autor si vybral mimořádně náročné téma a prakticky se nemohl opřít o česky psanou literaturu. Česká odborná veřejnost věnovala totiž teorii závislosti minimální pozornost v době, kdy byla ve světě předmětem intenzivního zkoumání a debat a stejně málo se jí zabývá v době, kdy se teorie stává pomalu historií a moderní autoři ji hodnotí, stejně jako její tvůrce už spíše z pohledu historie politického myšlení.

Podobný přístup zaujal k problematice ostatně také Hanuš sledující v pěti kapitolách kořeny teorie v historické a obecné rovině, její podobu v dílech Fernanda Henrique Cardosa a Andre Gundera Franka, pokusy o uvedení teoretických postulátů teorie do praxe a nakonec dobovou kritiku, aby v poslední šesté kapitole dovedl svou analýzu ke zkoumání vlivu teorie závislosti v současnosti, resp. v krátkosti uvedl proměny názorů protagonistů práce do konce dvacátého století.

Už v první kapitole prozrazuje Hanuš svůj přehled po problematice, když hledá historické a teoretické kořeny teorie závislosti na jedné straně v teorii modernizace, dále potom v marxismu a strukturalismu. Zvláštního ocenění pak zasluhuje především kapitola o Fernandu Henrique Cardosovi, kde by se dalo říci, že se u objektu svého zájmu poučil i v metodologii. Stejně jako Cardoso zdůrazňuje společensko-historický kontext. Zatímco ovšem Cardoso hledá v historii a uspořádání společnosti kořeny závislosti, především závislosti Latinské Ameriky, pátrá Hanuš po kořenech Cardosova zájmu o vědy o společnosti a jeho ambicí tuto společnost změnit. V páté kapitole se pak ke Cardosovi vrací, aby zkoumal jeho praktickou politiku v presidentské funkci. Zatímco je však kapitola věnovaná Cardosoově koncepci teorie závislosti analýzou Cardosoových prací, zůstává Hanuš ve čtvrté kapitole u popisu politických rozhodnutí zasazených do širšího rámce vývoje brazilské reality. Diplomát zde vidí v Cardosoově činnosti soulad teoretického myšlení a pragmatického přístupu (str. 86), domnívám se však, že zde jednoznačně převažoval pragmatismus. Na druhé straně však lze souhlasit s Hanušem v jeho srovnání Gundera Franka a

Cardosa, první se pokoušel o širší pohled na problém, zatímco druhý sledoval hlavně latinskoamerické skutečnosti.

Ve střízlivém závěru zdůrazňuje Hanuš význam teorie závislosti pro Latinskou Ameriku. Teorie se skutečně stala “první významnou inovací v latinskoamerickém vědním myšlení, která získala značný ohlas, kritiku i uznání v hlavním proudu západních společenských věd” (str. 117). Diplomant oceňuje interdisciplinární přístup jejich tvůrců a zejména fakt, že jejich dílo vzbudilo velkou diskusi podněcující teoretické myšlení. Na tomto místě by bylo ovšem patrně vhodné konstatovat, že pokusy využít teorie závislosti pro praktická řešení skončily přinejmenším rozpačitě. Neplatí to jen o krátkodobé angažovanosti André Gundera Franka v Chile, ale v menší míře také o Cardosově ambici v případě Brazílie, kde by bylo ovšem možné o vlivu jeho politiky na nesporný vzestup země diskutovat. Na druhé straně si nejsem jist, zda lze vyčítat tvůrcům teorie závislosti “opomenutí genderových a ekologických aspektů rozvoje” (str. 117). Gender studies se sice už v době formování teorie intenzivně rozvíjely, ekologie však měla zcela jiné postavení než na konci století dvacátého a počátku století jedenadvacátého. Střízlivost, již zmiňuji v souvislosti se závěrem je přitom charakteristickým rysem celé práce, stejně jako kritický přístup jak k předmětu studia, tak ke stávající literatuře. Tady projevil Hanuš mimořádný přehled, kritickou připomínku lze vznést snad pouze v souvislosti s jejím členěním, resp. nečleněním. Diplomant v obsáhlé bibliografii uvádí v jediném bloku knižní monografie i časopisecké studie.

S potěšením pak musím konstatovat, že je práce napsána velmi pěkným jazykem a na rozdíl od většiny podobných textů neobsahuje ani gramatické chyby. I to je potom jeden z důvodů, proč doporučuji práci Karla Hanuše bez sebemenšího váhání k obhajobě a navrhuji hodnotit jako výbornou.

V Praze, dne 26. ledna 2011.

Prof. Dr. Josef Opatrný